

Neuvotteleva virkamies
Heidi Kankainen

Poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2021 annetun sisäministeriön asetuksen (1170/2020) muuttaminen

Tausta

Sisäministeriön asetus poliisin suoritteiden maksullisuudesta annetaan yleensä kalenterivuosittain. Nykyinen sisäministeriön asetus (1117/2020, myöh. asetuksen) on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 2021 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2021 saakka. Asetuksessa säädetään Poliisihallituksen, keskusrikospoliisin, Poliisiammattikorkeakoulun ja paikallispoliisin suoritteiden maksullisuudesta.

Asetukseen ehdotettavat muutokset

Voimassa olevan asetuksen 6 § 1 momentin 7 kohtaa ehdotetaan täsmennettäväksi. Asetuksen 6 §:ssä säädetään valtion maksuperustelain (150/1992) 6 § 1 momentissa tarkoitetuista maksullisista julkisoikeudellista suoritteista, joista poliisi perii omakustannusarvon mukaiseksi määräämänsä maksun. Maksullinen julkisoikeudellinen suorite on nykyisen 7 kohdan mukaan virka-apu luonnollisille ja oikeushenkilöille sekä poliisihallinnon ulkopuolisille viranomaisille, lukuun ottamatta ulosottoasioita, rangaistuksen täytäntöönpanoa koskevia asioita, virka-apua Puolustusvoimille ja siviilipalveluslain (1446/2007) 103 §:ssä, mielenterveyslain (1116/1990) 31 §:ssä sekä työtaturma ja ammattitaitulain (459/2015) 253 ja 254 §:ssä tarkoitettua virka-apua.

Valtion maksuperustelain 6 § 3 momentin mukaan maksu voidaan määrätä perittäväksi yleisesti suoritteen omakustannusarvoa alempana tai jättää kokonaan perimättä, jos siihen terveyden- ja sairaanhoitoon, muihin sosiaalisiin tarkoituksiin, oikeudenhoitoon, ympäristönsuojeluun, koulutustoimintaan tai yleiseen kulttuuritoimintaan liittyvistä tai näihin verrattavista syistä on perusteltua syytä.

Poliisilain (872/2011) 9 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan poliisin on annettava pyynnöstä muulle viranomaiselle virka-apua, jos niin erikseen säädetään. Poliisin on annettava virka-apua muulle viranomaiselle myös laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi, jos virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään.

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 41 §:n 3 momentin mukaan sosiaalihuollon viranomaisen oikeudesta saada laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellista virka-apua muilta viranomaisilta säädetään sosiaalihuollon

Muistio

SM215588

00.00.01.00.01

16.02.2021

SMDno-2021-291

asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa. Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (821/2000) 22 §:n mukaan sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus saada laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellista virka-apua muilta viranomaisilta. Lakeja sovelletaan myös lastensuojeluun. Lastensuojelulain 69 a §:n mukaan vastuu lastensuojelulaitoksesta luvattomasti poistuneen lapsen etsimiseksi ja palauttamiseksi on lastensuojelulaitoksella.

Virka-avussa on kyse siitä, että poliisi avustaa pyynnöstä toista viranomaista käyttämällä toimivaltaansa virka-apua pyytäneen viranomaisen tehtäväpiirissä, jotta tämä pystyisi toteuttamaan tietyn laissa säädetyn virkatoimen. Virka-avun on oltava tarpeellista eli sitä pyytävää viranomaista estetään toteuttamista virkatointaan, ja se toteuttaminen edellyttää poliisin toimivaltuuksien käyttöä. (HE 57/1994 vp) Virka-apua annettaessa poliisi käyttää omia toimivaltuuksiaan mahdollistaakseen virka-apua pyytäneen viranomaisen virkatoimen eikä suorita toisen viranomaisen lakisääteistä tehtävää.

Lastensuojeluasioissa lastensuojelulain (417/2007) 13 §:n mukainen lapsen kotikunnan viranhaltija (oma sosiaalityöntekijä) tekee poliisille virka-apupyynnön. Tyypillinen virka-apupyynnö liittyy sijaishuollosta luvatta poistuneisiin alaikäisiin ja näiden palauttamiseen lastensuojelulaitokseen tai muuhun tämän sijoituspaikkaan. Toisinaan poliisi turvaa myös näiden lasten kuljetuksia takaisin sijoituspaikkaan, mikäli lapsi käyttäytyy aggressiivisesti. Muita poliisin virka-apua vaativia lastensuojeluviranomaisen tehtäviä voivat olla muun muassa lastensuojelutarpeen selvittäminen tai lapsen huostaanotto, jossa epäillään asianosaisen pyrkivän estämään tai vastustamaan fyysisesti virkatoimen hoitoa.

Sosiaali- ja terveysministeriöstä saadun tiedon mukaan sosiaali- ja kriisipäivityksen virka-apupyynnöt poliisille liittyvät tyypillisesti myös lastensuojelutarpeen kiireelliseen selvittämiseen ja sijaishuollosta luvatta poistuneisiin lapsiin heidän palauttamiseksi lastensuojelulaitokseen. Virka-ajan ulkopuolella lastensuojelun oman sosiaalityöntekijän sijaan pyynnön tekee sosiaalihuoltolain 29 §:ssä tarkoitettu sosiaalipäivystys, joka on ympärivuorokautisesti järjestetty kiireellistä ja välttämättömän avun turvaamista kaiken ikäisille kiireellisten sosiaalipalvelujen antamiseksi.

Muita sosiaalipäivystyksen tehtäviä ovat esimerkiksi akuutit lähisuhde- ja perheväkivaltatilanteet, välittömän huolenpidon tarpeessa olevat vanhukset sekä ohjaus ja neuvonta päihde- ja mielenterveysasioissa (HE 164/2014 vp). Näiden tehtävien hoitamiseksi pyydetään ajoittain poliisin virka-apua. Sosiaalipäivystys voi pyytää virka-apua poliisilta esimerkiksi sosiaalihuollon asumisyksiköstä poistuneen henkilön, kuten kehitysvammaisen tai ikäänntyneen henkilön löytämiseksi.

Virka-apupyynnön saatuaan poliisi laatii asiasta ns. sekalais-ilmoituksen, tekee virka-avun antamista koskevan päätöksen ja ryhtyy päätöksen edellyttämiin virka-aputoimiin, esimerkiksi lähettää poliisipartion antamaan virka-apua. Virka-avusta on erotettavissa sosiaalihuoltolain 29 § 2 momentin mukainen sosiaalipäivystyksen ja poliisin yhteistyö, viranomaisten yhdessä hoitava tehtävä ja poliisin lakisääteisten tehtävien hoito. Esimerkiksi perheväkivaltatilanteissa on sekä sosiaaliviranomaisella että poliisin oma lakisääteinen tehtävänsä hoidettavana.

Muistio

SM215588

00.00.01.00.01

16.02.2021

SMDno-2021-291

Lastensuojelutoimen ja sosiaalipäivystyksen tehtävät ja niiden luonne sekä poliisin virka-avun merkitys haavoittavassa asemassa olevan yksilön akuuttiin tuen tarpeeseen vastaamiseksi ovat keskeisiä. Yhteiskunnan haavoittuvimmassa asemassa olevat tarvitsevat erityistä valtion suojelua ja on välttämätöntä, että kynnys virka-avun pyytämiseen on riittävän alhainen. Niin ikään yksilön hyvinvoinnin ja turvallisuuden varmistamiseksi lastensuojelu- tai muu sosiaaliviranomainen pyytää tarvittaessa poliisilta virka-apua, jotta yksilön sosiaalihuollollinen tuki voidaan antaa sosiaalisen tarpeen mukaisesti ja sen vaatimat virkatoimet voidaan toteuttaa mahdollisimman turvallisesti alaikäisen itsensä, muun asianosaisen taikka sivullisen mahdollisesta vastarinnasta huolimatta. Poliisin antama virka-apu voi olla esimerkiksi lastensuojelulaitoksesta luvatta poistuneen lapsen tavoittamiseksi ratkaisevaa lapsen oikeuksien toteutumiseksi. Myös sosiaalipäivystyksen pyytämä virka-apu liittyy vastaavasti akuuttiin yksilön sosiaalihuollolliseen tarpeeseen ja sen turvaamiseen.

Edellä olevaan viitaten voidaan pitää perusteltuna valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentissa mainituilla sosiaalisilla perusteilla, että lastensuojelun ja sosiaalipäivystyksen virka-apua koskevaa maksusuoritetta ei peritä. Poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2021 annettua asetuksen (1117/2020) 6 § 1 momentin 7 kohtaa ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että omakustannussuoritetta ei perittäisi poliisin antamasta virka-avusta lastensuojeluasioissa ja sosiaalihuoltolain (1301/2014) 29 §:ssä tarkoitetun sosiaalipäivystystä koskevissa asioissa. Ehdotettu muutos noudattaa teknisesti aiempaa pykälän muotoilua.

Taloudelliset vaikutukset

Vuoden 2021 poliisin maksullisen toiminnan tuottoennusteeksi on arvioitu syksyllä 2020 56,2 miljoonaa. 1.10.2020 voimaan tullut Poliisihallituksen antama ohje poliisin operatiivisesta virka-avusta (POL-2020-42250; 12.9.2020) yhdenmukaisti poliisin virka-avun laskutuskäytänteitä siten, että virka-apupyynnöiden tulokertymää voidaan arvioida nyt tarkemmin.

Poliisi laskutti kaikesta antamastaan virka-avusta vuonna 2020 noin 200 000 euroa (vuonna 2018 3700 euroa), josta lähes 90 % sijoittui loka-joulukuun väliselle ajanjaksolle edellä mainitun ohjeen voimaantultua. Poliisihallituksen arvion mukaan vuonna 2021 poliisin antaman virka-avun tuotot ennustetaan kasvavan 1,438 miljoonaan ilman ehdotettua muutosta ja omakustannushinnoittelun mukaisesti se vastaisi virka-avun tuottamisesta poliisille aiheutuvia kuluja.

Poliisihallituksen arvion mukaan sosiaalihuollon viranomaisille (sis. lastensuojeluviranomaisen) annettavan virka-avun kokonaismäärä on vuosittain noin 5 200 asiaa edellä mainitun operatiivisen virka-apuohjeen ja käytänteiden vakiintumisen vaikutukset huomioiden. Ehdotetun muutoksen myötä poliisilta jäisi saamatta Poliisihallituksen arvion mukaan vuosittain noin 850 000 euroa. Arvio perustuu poliisipartion keskimääräisesti yhden tunnin kestävään virka-apuun ja siihen liittyviin toimiin omakustannushinnan mukaisesti (partio á 165 euroa, asetus 6 § 2 momentti).

Ehdotetun muutoksen mukainen virka-apu jakautuu Poliisihallituksen arvion mukaan siten, että 70 prosenttia arvioidusta summasta kohdistuisi lastensuojeluviranomaiselle (noin 600 000 euroa) ja 30 prosenttia (noin 250 000 euroa) muulle sosiaalihuollon viranomaiselle, pääasiassa

Muistio

SM215588

00.00.01.00.01

16.02.2021

SMDno-2021-291

sosiaalipäivystykselle. Arviota tukee sosiaali- ja terveysministeriön kokoama arviointitieto, jonka mukaan sosiaalipäivystyksiltä (ml. lastensuojelu) perittiin poliisin antamasta virka-avusta 75 000 euroa loka-joulukuussa vuonna 2020. Vertailtavuuteen liittyy epävarmuustekijöitä koskien muun muassa toimialojen erilaisia seurantajärjestelmiä.

Ehdotetun muutoksen myötä poliisin antamasta virka-avusta lastensuojeluasioissa ja sosiaalipäivystykselle ei perittäisi asetuksen 6 § 2 momentin mukaista omakustannushintaa. Lastensuojelun ja sosiaalipäivystyksen virka-avun maksuttomuudesta säättäminen vapauttaisi valtiosuuksina peruspalveluiden järjestämiseen rahoituksensa saavan kunnan maksuvelvollisuudesta.

Poliisin muut julkisoikeudelliset tuotot ovat Poliisihallituksen arvion mukaan 4,159 miljoonaa vuonna 2021 ehdotettu muutos huomioiden. Ennen muutoksen voimaan tuloa vuonna 2021 lastensuojelulle ja sosiaalipäivystykselle annettavasta virka-avusta arvioidaan perittävän 286 000 euroa. Muusta 6 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaisesta omakustannushinnan perusteella laskutettavasta virka-avusta ennustetaan kertyvän tuottoa noin 580 000 euroa vuonna 2021.

Ehdotetun muutoksen myötä poliisilta saamatta jäävä tuottokertymä, joka vastaa virka-avun tuottamisesta poliisille aiheutuvia kuluja, ehdotetaan siirrettäväksi kuntien peruspalvelujen järjestämisen valtiosuusmomentilta 28.90.30 poliisin toimintamenomomentille 26.10.01, kuitenkin siten, että vuonna 2021 se olisi ehdotetun muutoksen voimaan tulon jälkeiseltä ajalta ollen 572 000 euroa. Siirto vastaa tavanomaista käytäntöä tilanteessa, jossa palvelun tuottamisesta aiheutuvat kustannukset tulevat viraston vastattavaksi.

Asian valmistelu

Muutosehdotus on valmisteltu sisäministeriön poliisiosastolla yhteistyössä Poliisihallituksen kanssa. Valmistelun aikana on tehty yhteistyötä valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Muutosehdotuksesta on pyydetty valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, Lapsiasiavaltuutetun, Kuntaliiton ja Poliisihallituksen lausunnot...

Asia on käsitelty xx.xx.xxxx kuntalain (410/2015) 13 §:ssä tarkoitetussa kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa.

Voimassa oleva poliisin suoritteista annetun sisäministeriön asetus vuodelle 2021 on käsitelty raha-asiainvaliokunnassa 17.12.2020. Asioiden käsittelystä raha-asiainvaliokunnassa annetun valtioneuvoston määräyksen (TM0201; 3.1.2002, muut. 15.11.2012) kohdan 2.2.8 mukaan asia tulee käsitellä valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnassa.

Muutosehdotus on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa.

Voimaantulo

Asetuksen on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä toukokuuta 2021 ja se olisi voimassa vuoden 2021 loppuun.

Muistio

SM215588

00.00.01.00.01

16.02.2021

SMDno-2021-291

Liitteet

Poliisin maksullisen toiminnan (muut julkisoikeudelliset)
kustannusvastaavuuslaskelma